

**SLOVENSKI
FILMSKI
CENTER**
JAVNA
AGENCIJA
SLOVENIAN
FILM
CENTRE

naši FILMINOVINARSKA

Gradivo za novinarje - priloga

Ljubljana, 9. marec 2022

Priloga: **Dostopnost in konkurenčnost evropskih avdiovizualnih del iz majhnih jezikovnih okolij**

PRIPOROČILA POLITIK ZA REPUBLIKO SLOVENIJO

Posebna priporočila za Republiko Slovenijo so oblikovana na podlagi ugotovitev iz študij primerov. Glavni poudarek predlaganih priporočil so ukrepi, ki lahko izboljšajo konkurenčnost slovenske avdiovizualne produkcije in ob tem ohranjajo nacionalne kulturne vrednote.

1. Kontekst in izzivi

Slovenija je ena od držav z najmanj raznolikim financiranjem. Pripada skupini manjših držav, ki poleg javnih skladov nimajo alternativnih virov javnega financiranja. Zanje je značilno, da svoja sredstva osredotočajo na produkcijo in manj vlagajo v druge dejavnosti, kot sta razvoj projektov in distribucija.¹ V primerjavi z drugimi srednjeevropskimi državami ali z večino držav nekdanje Jugoslavije ima Slovenija enega najnižjih proračunov za financiranje avdiovizualne produkcije.

Zaradi drastičnega (50-odstotnega) padca naložb v avdiovizualno produkcijo v obdobju 2010–14 je tudi na predzadnjem mestu držav Evropske unije na lestvici 5-letnih sredstev za kinematografsko produkcijo. Večina držav je v tem obdobju poročala o rasti, ki je znašala tudi do 150 %.²

Za uvedbo sistema denarnih povračil je Slovenija v filmsko vse bolj konkurenčni regiji potrebovala pet let več kot sosednja Hrvaška (ta pogosto velja za regionalno zgodbo o uspehu). Ko jih je Slovenija leta 2017 uvedla, je bil delež (25 %) nekoliko višji kot pri sosedih, vendar z nekajkrat nižjimi razpoložljivimi sredstvi. Le-ta, zaokrožena na 1 milijon evrov, se lahko s soglasjem vlade povečajo, če se za snemanje zanima večja produkcija. Slovenija je doslej privabila več mednarodnih produkcij filmov in serij, v katerih so med drugim zaigrali Rosamund Pike, Naomi Watts in Mads Mikkelsen.

Ena od prednosti Slovenije je njena geografska lega na stičišču mediteranske, alpske in panonske pokrajine. Bogata je z gozdovi, rekami in gradovi, prav tako pa s srednjeveško, baročno, secesijsko in modernistično arhitekturo, vključno z industrijskim in brutalističnim slogom. Zaradi njene majhnosti in dobre cestne infrastrukture so kraji dosegljivi v eni ali dveh urah vožnje iz glavnega mesta Ljubljana. Zlahka je dostopna z več mednarodnih letališč in lahko, podobno kot nekatere druge majhne države, filmskim ekipam ponudi raznolikost snemalnih lokacij.

Druge njene prednosti so nadarjen in usposobljen kader ter javni filmski studio, v katerega posodobitev pa bo zlagoma treba vložiti znatna sredstva, da bo Slovenija ostala konkurenčna sosednjim državam, ki v filmsko infrastrukturo veliko vlagajo.

¹ Glej Milla, J. T., Fontaine, G., in Kanzler, M. (2016), Public financing for film and television content. The state of soft money in Europe. Strasbourg: European Audiovisual Observatory, str. 65–66.

² Prav tam, str. 65.

V Sloveniji so glavni ponudnik naročniškega videa na zahtevo (SVoD) Netflix, Amazon in CME-jev Voyo (z lokalno produkcijsko enoto). Leta 2020 so bili njihovi deleži: Netflix 38 %, Voyo 23 %, Amazon 22 %³ Ker pa je njihov skupni delež v prihodkih nacionalnega avdiovizualnega trga le 2 %, spada Slovenija med države z najnižjim SVoD deležem v Evropi.⁴ V pogajanjih z velikani SVoD tudi nima veliko moči, saj je njen tržni potencial nizek.

Med slabostmi, ki jih je moč odpraviti, so:

- Sistem upravljanja od zgoraj navzdol z močno vključenostjo vlade.
- Regulativni okvir avdiovizualne produkcije na nacionalni in lokalni ravni še niso prilagojeni digitalni in globalni realnosti.
- Za zagotovitev strateških podpornih sistemov je premalo usklajevanja na upravni ravni.
- Nizka in premalo raznolika javna sredstva.

2. Priporočila

Priporočila so prilagojena Sloveniji in njenemu specifičnemu položaju, a pomembna in uporabna tudi za druge majhne države članice EU, saj upoštevajo skupne izzive (kakršne denimo prinašajo novi udeleženci na trgu), dobre zamisli pa črpajo prav iz izkušenj in uspešnih zgodb držav z majhnim trgom, podrobneje obravnavane v 4. poglavju.

2.1. Politični in upravljavski okvir

- Model sektorskega upravljanja je treba posodobiti, da se zagotovi večja udeležba industrije, strokovnih združenj in drugih zainteresiranih strani tako pri oblikovanju politike kot pri sprejemanju odločitev. Potrebna je široka in pestra razprava med industrijo, strokovnjaki, nacionalno filmsko agencijo (SFC) in vlado.
- Vlada bi morala v tesnem sodelovanju s SFC, industrijo in strokovnimi združenji pripraviti nacionalno strategijo in akcijski načrt za razvoj avdiovizualnega sektorja. Podobno kot Islandska filmska politika 2020–30 bi moral ta načrt priznati avdiovizualno produkcijo kot pomembno gospodarsko panogo in zajeti strateške vidike, posamezne ukrepe in vlogo vsakega deležnika.
- Strategijo in akcijski načrt mora spremljati celovita reforma zdaj razdrobljene zakonodaje, ki ureja avdiovizualni sektor. Cilj reforme mora biti sprejetje krovnega zakona na področju filma, ki bo zaobjel naloge in odgovornosti vseh zainteresiranih strani ter bo namenjen doseganju kulturnih in gospodarskih ciljev filmske industrije.
- Regulativne strukture se morajo še prilagoditi novim igralcem na trgu, zato je pomembno, da oblikovalci politik jasno razumejo svojo vlogo in moč. Kot kaže irski primer, se regulativni organi za avdiovizualno področje vse bolj vključujejo v financiranje avdiovizualne produkcije (npr. zagotavljajo, da ponudniki avdiovizualnih medijev udeležajo svoje naložbene obveznosti). Pristojno ministrstvo bi moralo zato organizirati programe usposabljanja, da izboljša znanje in veščine oblikovalcev politik, regulativnih organov, industrije, filmskih ustvarjalcev in SFC za natančnejše spremljanje in razumevanje dogajanja na trgu. Cilja sta zagotoviti pravočasno odzivanje na hitro spreminjajoče se tržne razmere in sprejemati utemeljene odločitve, kam je smiselno usmerjati javne investicije.
- SFC, tj. nacionalno filmsko agencijo, bi bilo treba preoblikovati iz državno nadzorovanega upravljavca proračunskih sredstev, ki so namenjena pretežno kinematografskim delom z visoko kulturno in umetniško vrednostjo, v razvojno filmsko agencijo, ki podpira in spodbuja umetniško ustvarjanje ter privablja naložbe (npr. po zgledu Screen Brussels in Screen Ireland). Za doseg obeh ciljev je ključno, da reforma podpre neodvisnost ter institucionalne in človeške vire SFC.
- Za povečanje tržne konkurenčnosti in tujih naložb je potrebno odpraviti administrativne ovire ter v zakonodajnem in regulativnem okviru zagotoviti podporo pri navigaciji filmskih ustvarjalcev. V ta namen bi bilo treba ustanoviti medresorsko delovno skupino, odgovorno za usmerjanje in usklajevanje

³ Greece, Christian (2021), str. 19; Grece, Christian (2018), Films in VOD catalogues: Origin, Circulation and Age. Edition 2018. Strasbourg: European Audiovisual Observatory..

⁴ Prav tam, str. 196.

dejavnosti, dodeljenih ministrstvom za kulturo, finance, gospodarstvo, javno upravo, izobraževanje, okolje, delo, notranje zadeve in zunanje zadeve ter reprezentativnemu združenju (mestnih) občin. Irska usmerjevalna skupina je lahko pri tem odlični navdih za delovno skupino na visoki ravni.

- Ena od pomembnejših nalog takšne platforme bi morala biti vzpostavitev uporabniku prijaznega digitalnega sistema »vse na enem mestu« za dovoljenja, povezana s snemanjem (okoljska, za zapore cest, delovna itd.), kot to uspešno počne Wallimage Tournages v francosko govorečem delu Belgije.
- Davčne, zakonodajne in upravljavske reforme je mogoče spodbuditi s strateškim in kolektivnim prizadevanjem filmske skupnosti, kar potrjuje primer Litve. Če reforme podpirajo interese zgolj nekaterih skupin, je manj verjetno, da bodo vodile do splošne revitalizacije avdiovizualnega sektorja. Pristojno ministrstvo in SFC bi morala organizirati redne skupne posvete z reprezentativnimi slovenskimi združenji po zgledu Islandije, kjer se vlada in interesne skupine filmskih ustvarjalcev vsaka štiri leta dogovorijo o filmski politiki za naslednje obdobje.
- Industrijskim in strokovnim združenjem, ki pogosto delujejo prostovoljno in z omejenimi sredstvi, bi morala vlada zagotoviti določeno podporo, npr. s subvencijami, pravnim svetovanjem, izobraževalnimi dejavnostmi, strokovnim usposabljanjem, možnostmi mreženja, pomočjo pri vzpostavljanju mednarodnih poslovnih odnosov itd., kot kaže študija primera Flandrije v Belgiji.
- Primera Litve in Flandrije, kjer so udeležili pobude za spodbujanje podjetništva in inovacij v sektorju digitalnih tehnologij in novih oblik avdiovizualnega ustvarjanja, kaže, da je za rast filmske industrije bistveno podjetništvo, saj ustvarja večino dodane vrednosti avdiovizualnega sektorja, hkrati pa ne ovira njegovih kulturnih in umetniških vidikov.
- Rezultati takšnih pobud ne vplivajo le na podjetja in strokovnjake iz filmske industrije, temveč tudi tiste, ki z njimi sodelujejo: ponudnike nastanitvenih, gostinskih, prevoznih in drugih tehničnih storitev. Vlada bi morala zato v tesnem sodelovanju z lokalnimi oblastmi izvajati konkretne ukrepe v pomoč malim in srednje velikim podjetjem, ki delujejo v filmski industriji in podpornih dejavnostih.

2.2. Shema financiranja

- Na današnjem kompleksnem in nenehno razvijajočem se avdiovizualnem trgu je treba ohraniti prožen in raznolik sistem financiranja, ki sledi spremembam tako tehnologije kot potrošniških navad ter omogoča ustvarjanje na različnih platformah, v različnih formatih in fazah (razvoj, produkcija, postprodukcija). Prednostne naloge in potencialne je mogoče natančno opredeliti le v tesnem sodelovanju z industrijo, vključno z ustvarjalci.
- Kot kaže študija primera Litve, je treba koncept državne podpore kot sistema blaginje nadomestiti s konceptom, da je javni denar naložba v filmski sektor. Ob upoštevanju posrednih gospodarskih učinkov avdiovizualne industrije in velikih možnosti za donosnost naložb bi morala vlada zagotoviti višje javno financiranje, tudi z izkoriščanjem možnosti, kakršne ponujajo lokalni in regionalni skladi v kombinaciji z drugimi spodbudami, ki jih predlagamo v nadaljevanju.
- Kot kaže študija primera Luksemburga, mora sistem dodeljevanja javnih sredstev upoštevati tako umetniške (kulturne) kot gospodarske cilje. Ta majhna država z enim samim sistemom financiranja upošteva merila, kot so distribucijski in eksploatacijski potencial projekta, njegova tržna strategija itd.
- Za zagotovitev potrebne prožnosti in odzivnosti tako regulativnega okvira kot politik financiranja mora imeti SFC, nacionalna filmska agencija, več pooblastil za odločanje in višjo stopnjo avtonomije.

2.3. Spodbujanje naložb

- Da bi zagotovili rast in konkurenčnost avdiovizualnega trga, je vselej omejena razpoložljiva javna sredstva v majhni državi, kot je Slovenija, nujno dopolniti s sistemi zunajproračunskega financiranja. Vlada bi morala sprejeti širšo paleto ukrepov za privabljanje zasebnih in tujih naložb ter spodbujati koproducijske priložnosti.
- Za oblikovanje močne slovenske blagovne znamke kot filmske destinacije so potrebne medsektorske pobude, tesneje je treba sodelovati s turističnim sektorjem, podpisati tudi memorandum o soglasju. Cilj je spodbujanje tujih naložb, ki lahko vodijo k višjim avdiovizualnim proračunom, višji kakovosti in produktivnosti.

- Z nacionalno kampanjo o gospodarskih učinkih filmskega ustvarjanja v lokalnem okolju se pri lokalnih oblasteh, odločevalcih in ponudnikih okrepi tako zavedanje pomena avdiovizualne industrije kot tudi sposobnost izkoriščanja priložnosti, ki jih ponuja lokalnemu gospodarstvu. Po zgledu belgijskih regionalnih skladov bi bilo treba ustanoviti lokalne in/ali regionalne gospodarske sklade, ki bi spodbujali razvoj lokalne avdiovizualne industrije podpirali z ustvarjanjem delovnih mest in s spodbujanjem porabe v lokalnem okolju.
- Ker so najbolj osupljive filmske lokacije v Sloveniji v naravnih parkih (13 % ozemlja pokriva 38 parkov) pod posebnimi naravovarstvenimi režimi, je treba razviti strategijo obravnavanja zahtev za snemanje na zavarovanih območjih. Zagotoviti bi bilo treba boljši dostop do informacij in sistem »vse na enem mestu« za pridobivanje dovoljenj, pri tem pa upoštevati ekološke in naravovarstvene zahteve. Flandrijska agencija za naravo in gozdove, ki nadzira številne naravne rezervate, gozdove in parke, ima svoj filmski urad.
- Zvišati je treba skupna letna sredstva za celovečerne igrane, dokumentarne in animirane koprodukcije z manjšinskim slovenskim deležem, saj bi se s tem povečala udeležba slovenskih filmskih ustvarjalcev v mednarodnem koprodukcijskem sistemu.
- Izvoz flamskih televizijskih igranih filmov dokazuje, kako pomemben učinek ima usklajeno delovanje: strategijo producentov in izdajateljev televizijskih programov, usmerjeno v mednarodno okolje in v donosnost naložb, so spremljale okrepljena promocija televizijskih igranih filmov med kupci na mednarodnih trgih in višje subvencije za produkcijo, ki jih je dodelil VAF (Vlaams Audiovisueel Fonds).
- Tudi v Sloveniji je treba okrepiti promocijska in trženjska prizadevanja v tujini. Vlada bi morala uveljaviti bolj proaktivno politiko, ki upošteva filmsko industrijo kot gospodarsko panogo in jo vključuje v gospodarsko diplomacijo. V delegacijah bi lahko sodelovali producenti; za mreženje akterjev v avdiovizualni industriji bi organizirali strokovne dogodke in predstavitve projektov v razvoju (»pitch sessions«), podobne flandrijskemu Connex.
- Kot kaže študija primera Islandije, bi bilo treba sredstva, tradicionalno namenjena promociji filmov, vlagati tudi v promocijo televizijskih serij in drugih žanrov z velikim izvoznim potencialom.
- Zasebne investicije so pomemben del filmske produkcije, zato jih je treba spodbujati. Poleg obstoječe sheme povračil bi bilo treba uvesti več različnih spodbud, tudi davčne olajšave za posameznike in podjetja, ki vlagajo v filmske projekte in ustvarjalno industrijo na splošno, kot so to uspešno storili na Irskem, v Litvi in Belgiji.
- Da bi ji zagotovili vzdržnost in privlačnost, je treba obstoječo shemo povračil stalno pregledovati in jo po potrebi revidirati. Študije primerov kažejo, da so sheme povračil bistvenega pomena za rast domače filmske industrije; in morajo biti prožne, da se lahko prilagodijo vse širši mednarodni konkurenci. Študija primera Islandije izpostavlja dodatna povračila, vezana na število postavk, ki jih filmska produkcija izpolni v državi.
- Zakonodaja bi morala določiti obveznost domačih in tujih ponudnikov avdiovizualnih medijskih storitev (linearnih in nelinearnih), ki so namenjene domačemu občinstvu, da po zgledu Belgije finančno prispevajo k produkciji avdiovizualnih del.
- Poleg tega je treba določiti jasno obveznost tako nacionalnih kot tujih ponudnikov videa na zahtevo (VOD), ki ciljajo na domače občinstvo, da zagotovijo promocijo in prepoznavnost slovenskih in evropskih avdiovizualnih del, zlasti ob upoštevanju novih distribucijskih in poslovnih modelov, ki jih je pandemija COVID-19 še pospešila.

2.4. Okrepitev lokalne produkcije

- Filmska strategija bi morala po zgledu pobud iz francosko govorečega dela Belgije določiti posebne ukrepe za podporo televizijskim serijam.
- Uspešni primeri držav, kot sta Belgija in Islandija, kažejo, da osredotočenost na izvirne in visokokakovostne formate (ne le na količino podprtih projektov), povečuje verjetnost mednarodne prepoznavnosti ter s tem izvoza in naložb. Javno financiranje se mora zato bolj osredotočati na razvojno in scenaristično fazo, vključno z naložbami v izobraževanje in usposabljanje.

- Kot ugotavljajo tudi v francosko govorečem delu Belgije, ima lahko javna radiotelevizija ključno vlogo pri podpori neodvisne produkcije, in sicer kot soupravljalnica posebnega sklada, ki je namenjen izključno televizijskim serijam.
- Pri izvajanju ukrepov, namenjenih neodvisni produkciji, kot so programi usposabljanja, delavnice, svetovalci za scenarije, uporaba arhivov, najem tehničnih zmogljivosti in opreme, bi morala nacionalna javna radiotelevizija (RTV SLO) sodelovati z nacionalno filmsko agencijo (SFC), kot so to uspešno izvedli na Islandiji.

2.5. Regionalne pobude za sodelovanje

- Študija navaja primere uspešnih programov čezmejnega sodelovanja držav iz širše regije, ki jih povezujejo zgodovinske in kulturne vezi (npr. Nordvision), ali sosednjih regij iz različnih držav (npr. Greater Region, sodelovanje med tremi nacionalnimi in tremi regionalnimi filmskimi skladi v Beneluxu in Nemčiji).
- Združevanje ne le virov, temveč tudi idej, talentov, povezav itd. lahko močno izboljša produkcijo izvirnih vsebin in kakovostnejših projektov ter zagotovi večjo stabilnost virov in prihodkov.
- Slovenija bi si morala aktivno prizadevati za sodelovanje s partnerji iz sosednjih držav in regij. Cilj je platforma za skupno produkcijo televizijskih serij.
- Postopke, obrazce in drugo dokumentacijo, zahtevano na razpisih filmskih agencij v regiji, je treba prilagoditi in uskladiti; tako se zmanjšajo upravna bremena in neskladja med pristopi agencij, hkrati pa se omogoči učinkovitejše in uspešnejše kandidiranje za sredstva ter boljšo združljivost shem financiranja.

2.6. Infrastruktura

- Znotraj evropskih držav, ki si prizadevajo z različnimi pobudami postati filmsko središče, je lahko konkurenčna prednost ponudba »vse na enem mestu«, kot jo ima Islandija. Celotna produkcija torej poteka v eni državi, to pa zniža stroške potovanja, prevoza, sodelovanja z več snemalnimi ekipami itd.
- Študija primera Flandrije potrjuje, da je treba poleg enostavnega in hitrega dostopa do različnih lokacij še naprej razvijati tehnično infrastrukturo, vključno z najsodobnejšimi objekti, ki ponujajo storitve za produkcijo in postprodukcijo.
- V ta namen sta nujna tehnična nadgradnja Filmskega studia Viba film, ki je v javni lasti, in njegov dolgoročni razvoj.
- Možnosti za vzpostavitev studijske infrastrukture, ki bi jih bilo treba raziskati, so tudi v vzhodnem delu Slovenije (blizu mednarodnih letališč v treh sosednjih državah).
- Po vzoru Screen.brussels in interaktivnega zemljevida Screen Ireland bi moral SFC pripraviti seznam stavb in lokacij v javni in zasebni lasti, primernih za snemanje, saj bi to olajšalo iskanje filmskih lokacij in povečalo njihovo prepoznavnost.
- Lokalne oblasti je treba spodbujati k ponudbi cenovno dostopnih poslovnih prostorov za domače in rezidenčne filmske ustvarjalce in producente.

2.7. Talenti, zaposlovanje, veščine

- Slovenija bi morala uvesti višješolske programe z avdiovizualnega področja, medtem ko naj univerzitetni izobraževalni programi postanejo bolj raznoliki – na primer z uvedbo dodiplomskih in magistrskih študijev na področju kreativnih medijev in digitalnega komuniciranja, kot so to storili v Flandriji v odgovor na trende in kadrovske potrebe v (trans)nacionalnem kreativnem sektorju.
- Vlada in SFC bi si morala bolj prizadevati za neformalno izobraževanje ter za mednarodno izmenjavo znanja in izkušenj. Po zgledu Flanders DC ali Industrijskega inkubatorja avdiovizualne umetnosti v Litvi bi lahko v Ljubljani vzpostavili podobno središče, kjer bi mladi strokovnjaki pridobivali poglobljeno teoretično in praktično znanje.
- Poleg usposabljanj in podpore, povezanih z ustvarjalnim procesom (npr. usposabljanje »script doctorjev«, usposabljanje za izpopolnjevanje in urejanje scenarijev), bi izobraževalni programi morali pomagati avdiovizualnim strokovnjakom pri pridobivanju znanja o poslovnem vidiku njihovega poklica

(razvoj poslovnih modelov in strategij, financiranje, pravna vprašanja, trženje in komuniciranje, prodaja itd.)

- Da bi nagovorila vse demografske skupine, bi morala Slovenija še naprej vlagati v spodbujanje filmske pismenosti v šolah in zunaj njih ter v amatersko filmsko in avdiovizualno produkcijo.

2.8. Inovacije

- Iz izkušenj, predstavljenih v tej študiji (zlasti primer Flandrije), je razvidno, da oblikovanje spodbudnega okolja za inovacije in ustvarjalnost učinkuje na celotno industrijo. Slovenija bi zato morala podpirati nove in inovativne oblike avdiovizualnega ustvarjanja (transmedijska dela, videoigre, razširjena resničnost, posebni učinki ...), vključno z razvojem novih poslovnih modelov, npr. s spodbujanjem zagonskih naložb, ter s pomočjo pri ustanavljanju središč in inkubatorjev, tako kot to počnejo v Flandriji in na Islandiji.
- Uveljaviti je treba usmerjene ukrepe za spodbujanje razvoja in rasti igričarske industrije. Videoigre so izjemno priljubljene, mednarodno jim vse bolj rasteta tako potencial kot donosnost, zato se je več držav z majhnim trgom, kot sta Irska in Belgija (zlasti Flandrija), odločilo, da se v okviru širših prizadevanj za krepitev digitalne ustvarjalne industrije osredotočijo prav nanje. S tega vidika je treba ustvarjalni potencial Slovenije povečati z ukrepi, kot so posebne sheme financiranja videoiger, in če je mogoče, davčne spodbude, kakršne imajo v Belgiji in na Irskem, ter s podpornim okoljem za razvoj talentov (usposabljanje, ustanavljanje inkubatorjev, pisarniški prostori ali infrastruktura za razvijalce iger, administrativne storitve, razvojna orodja itd.).

2.9. Avdiovizualna dediščina

- Za avdiovizualno dediščino se odpira vse več možnosti ponovne uporabe, vključno s platformami na zahtevo, zato potrebuje Slovenija intenzivnejšo digitalizacijo nacionalne avdiovizualne dediščine in ukrepe, s katerimi bo bolj dostopna javnosti.
- Študije primerov potrjujejo, da je možno avdiovizualno dediščino ohraniti in revitalizirati tudi z drugimi državno podprtimi ukrepi, ne samo z javnimi sredstvi za digitalizacijo.
- Del teh ukrepov, ki spodbujajo naložbene obveznosti, so lahko podkvote za dela kulturne dediščine in druge obligacije, povezane z njimi, za tematske plačljive televizijske kanale (kot v Franciji); finančna podpora za dokumentarne in druge avdiovizualne produkcije, zasnovane na arhivskem gradivu (kot v Luksemburgu); ali različne sheme, ki podpirajo ohranjanje avdiovizualne dediščine, vključno s tistimi, ki spodbujajo arhiviranje radiodifuznih vsebin (kot na Irskem).

O AVTORJIH ŠTUDIJE

Jean-François Furnémont, ustanovitelj in izvršni direktor podjetja Wagner-Hatfield, je avtor več politoloških knjig in publikacij o medijski politiki in regulaciji. Kot generalni direktor (2003–14) Nacionalnega regulativnega organa za avdiovizualne medije (CSA) francosko govoreče skupnosti v Belgiji je sodeloval pri razvoju pristopa CSA k promociji evropskih del, ki je večinoma priznan kot dobra praksa. V obdobju 2011–14 je predsedoval upravnemu odboru Evropske platforme regulativnih organov (EPRA), pred tem (2008–11) pa prispeval k njenemu delu kot podpredsednik. Avdiovizualno ustvarjanje je v središču njegovega nedavnega dela. Je soavtor prispevkov »Prikaz ureditve in ocena nacionalnosti evropskih avdiovizualnih del« (po naročilu Evropskega avdiovizualnega observatorija, 2020) in »Prikaz nacionalnih pravil za promocijo evropskih del v Evropi« (po naročilu Evropskega avdiovizualnega observatorija in EFAD, 2019).

Asja Rokša-Zubčević, operativna direktorica in višja ekspertinja v podjetju Wagner-Hatfield, je kot nekdanja uslužbenka Agencije za regulacijo komunikacij (RAK) Bosne in Hercegovine, kjer se je ukvarjala z vsemi vidiki regulacije avdiovizualnega medijskega sektorja in prispevala k delu agencije EPRA, dobra poznavalka avdiovizualnih politik v regiji. Svojo državo je zastopala pri delu Stalnega odbora za čezmejno televizijo in v drugih mednarodnih telesih. Je strokovnjakinja Sveta Evrope, ki je sodelovala pri pripravi številnih študij in raziskovalnih dokumentov. Ima izkušnje s pripravo in pregledom avdiovizualne primarne/sekundarne zakonodaje, poklicnih kodeksov, mehanizmov

samoregulacije in koregulacije, raziskav in zbiranja podatkov, zadev s področja pristojnosti, promocije evropskih avdiovizualnih del in drugih tem, povezanih z regulacijo medijev.